

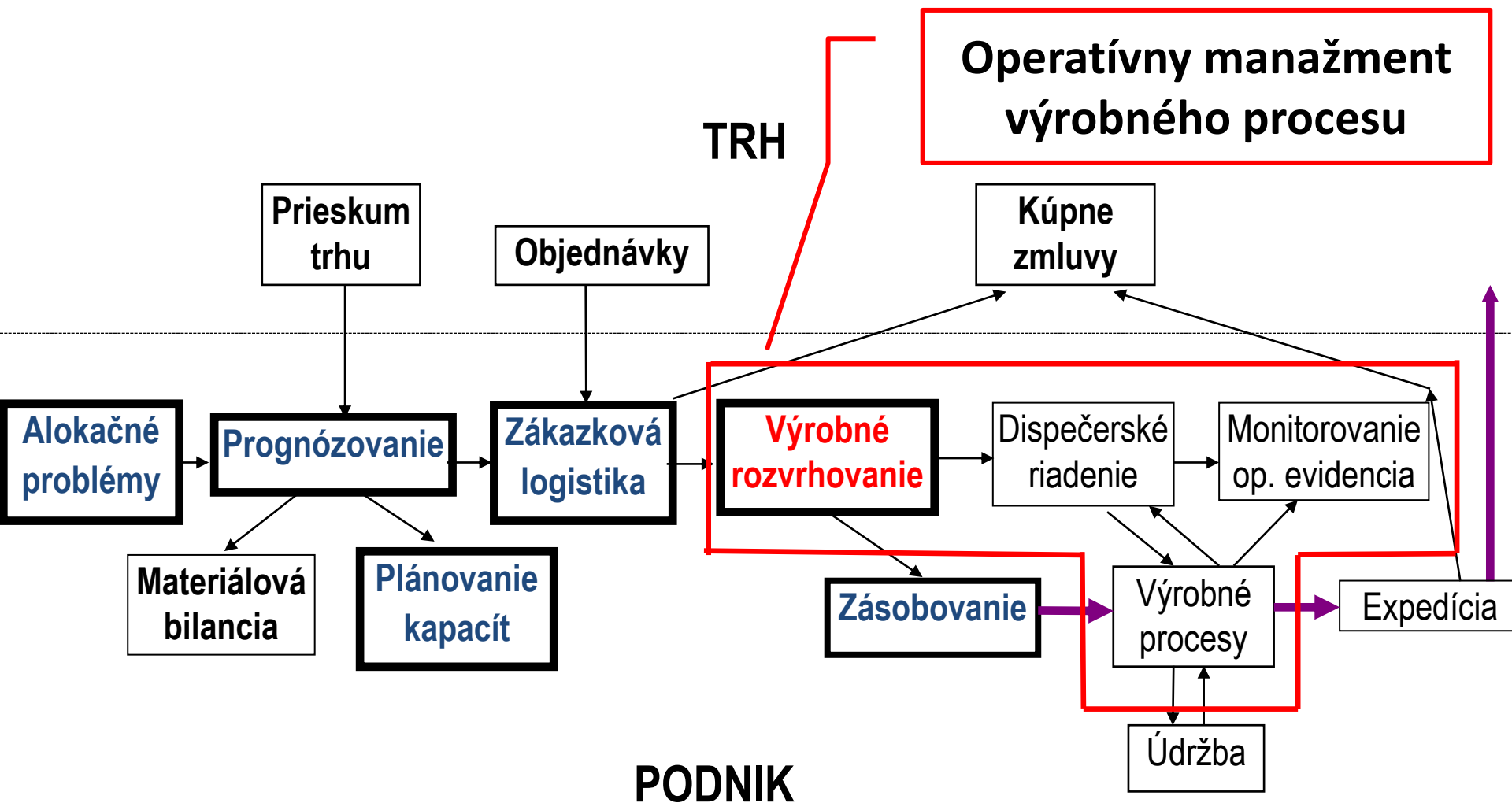
Rozvrhovanie – 1.časť

- Operatívny manažment výrobného procesu
- Plánovanie vs. rozvrhovanie
- Rozvrhovanie – hlavné a doplnkové charakteristiky, typy úloh
  - Rozvrh, optimálny rozvrh, používané kritériálne funkcie
  - Príklad úlohy rozvrhovania a manuálnej tvorby rozvrhu (Ganttov diagram)
- **Typy rozvrhovacích úloh a ich riešenie**
  - 1. Rozvrhovanie na paralelných strojoch/procesoroch**
    - A. Rozvrhovanie na jednom stroji/procesore
    - B. Rozvrhovanie na viacerých strojoch/procesoroch
  - 2. Rozvrhovanie na dedikovaných (špecializovaných) strojoch**
    - A. Open shop (riešiť ako flow shop)
    - B. Flow shop
    - C. Job shop

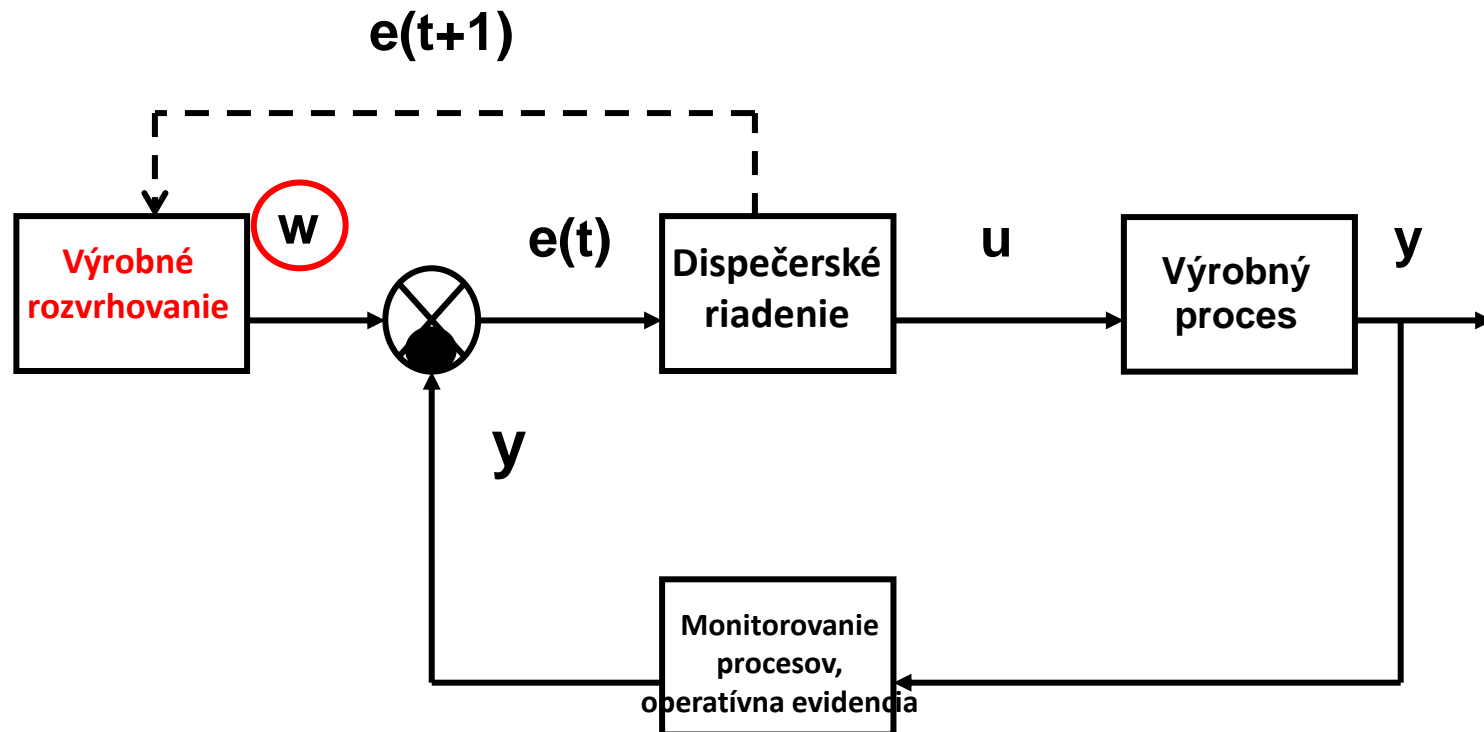
Operatívny manažment výrobného procesu

- **Definícia:** systém riadiacich činností, ktoré priamo zabezpečujú priebeh výrobného procesu.
- Pozostáva z:
  - **Výrobného rozvrhovania**
  - Dispečerského riadenia
  - Monitorovania procesov a operatívnej evidencie

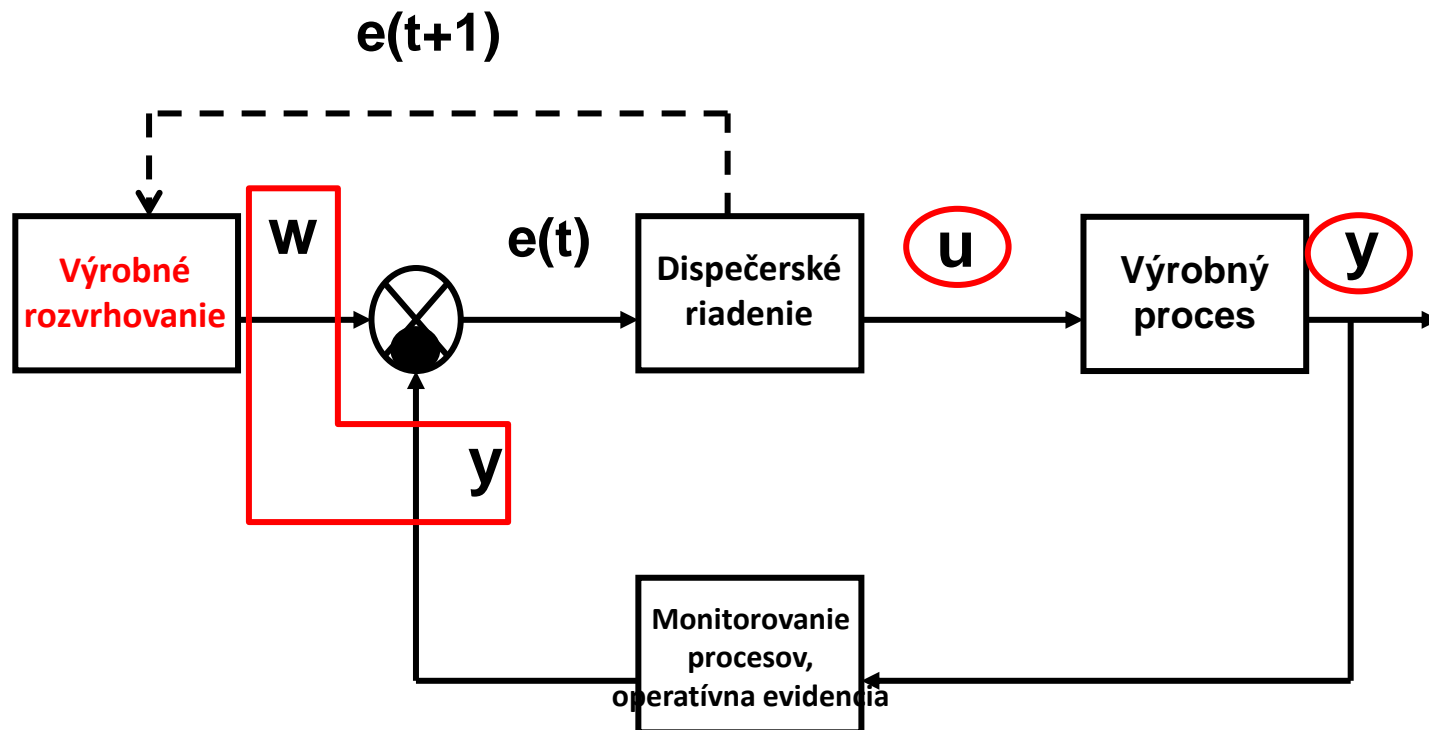
Štruktúra činností výrobnjej logistiky

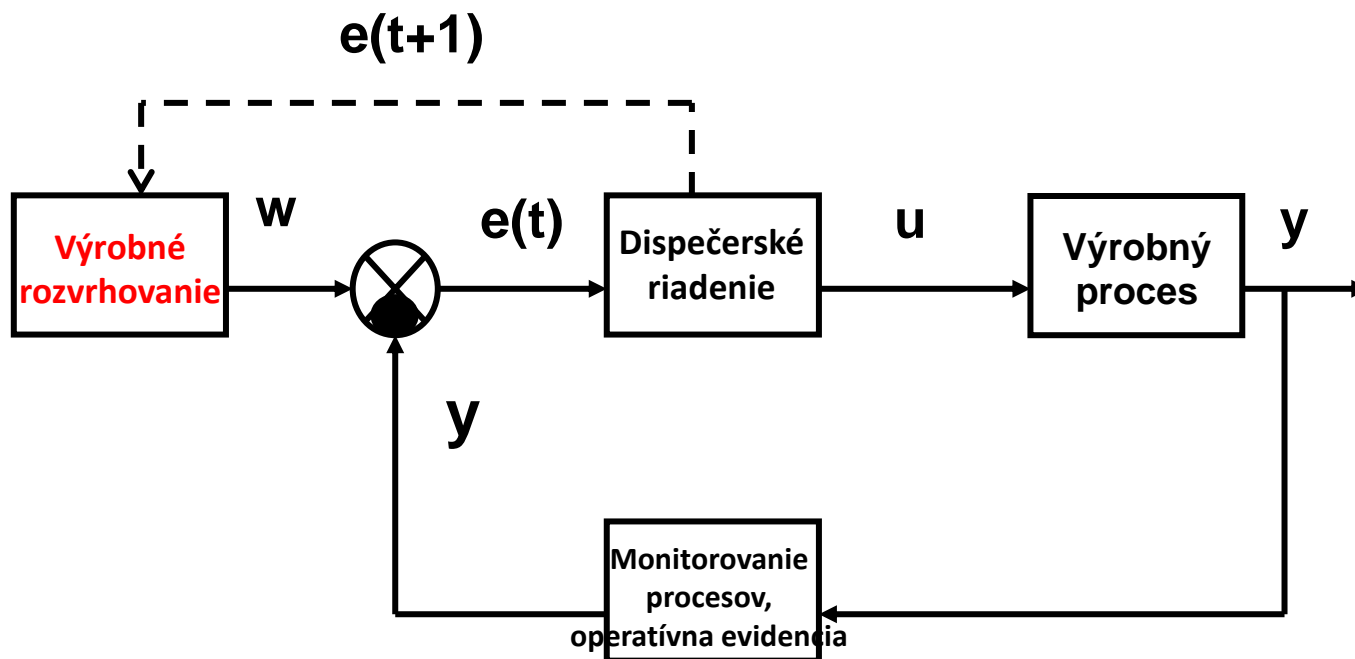
- **Výrobné rozvrhovanie** (*nazývané niekedy aj **operatívne plánovanie***) – plní funkciu definovania cieľov výrobného procesu.
- Tieto ciele sú dané vo forme rozvrhov (w), ktoré sú výstupmi výrobného rozvrhovania.

- **Dispečerské riadenie** – zabezpečuje prenos cieľov na výrobný proces. Porovnávanie výstupov (y) výrobného procesu s jeho cieľmi (w), na základe ktorých zisťuje stav a prijíma rozhodnutia (u) tak aby sa dosiahol súlad medzi (y) a (w). Dispečerské riadenie zabezpečuje realizáciu týchto rozhodnutí (u).

- **Monitorovanie procesov a operatívna evidencia** – zabezpečuje zber dát o priebehu výrobného procesu a ich spracovanie do formy potrebnej pre analýzu a kontrolu výrobného procesu dispečermi.

Plánovanie vs. rozvrhovanie

- **PLÁNOVANIE** je postup vytvárania plánu.
- **PLÁN** je **postupnosť akcií**, ktoré je potrebné aplikovať tak, **aby sa systém dostal z počiatočného stavu do cieľového stavu** pri dodržaní daných ohraničení.
- **ROZVRHOVANIE** je postup vytvárania rozvrhu. Pritom nás okrem postupnosti (**vopred daných**) **úloh** zaujíma aj **ich umiestenie v čase a na jednotlivé stroje/procesory**. **Cieľom** je nájsť (optimálny) rozvrh pri dodržaní daných ohraničení.
- **ROZVRH** je súbor údajov, z ktorého je zrejmé, v ktorých časových intervaloch a kde sa majú úlohy realizovať.

Rozdiely v úlohách rozvrhovania oproti plánovacím úlohám

- **Paralelizmus** – máme viac strojov a niektoré úlohy môžu byť vykonávané naraz.
- **Trvanie akcií** – je pri rozvrhovaní dôležité (pri plánovaní sa neuvažuje).
- **Precedenčné ohraničenia** – sú dané výrobným harmonogramom (niektoré úlohy musia predchádzať iné).
- **Implicitné ohraničenia** – na jednom stroji môžeme v jednom okamžiku vykonávať iba jednu úlohu.
- **Obmedzené zdroje** – obmedzený počet strojov, surovín a pod.
- **Špecializované prostriedky** – niektoré úlohy môžu byť vykonané iba na špecializovanom stroji.
- **Časy medzi akciami** – niektoré úlohy môžu začať až s určitým časovým odstupom po skončení predchádzajúcich úloh.

Charakteristiky úloh rozvrhovania

- **Hlavné charakteristiky**
  1. Stroje (alebo procesory)
  2. Úlohy
- **Doplňkové charakteristiky**
  - a) precedenčné ohraničenia (usporiadanie)
  - b) disjunktné ohraničenia (implicitné, vyplývajúce zo zdieľania strojov/procesorov)
  - c) zákazky (*jobs*) – skupiny úloh
  - d) pomocné zdroje (*resources*)

1. Stroje (procesory)

- Poznáme dva základné typy strojov (resp. procesorov) z hľadiska rozvrhovania:
  - a) paralelné** – úloha môže bežať na ľubovoľnom stroji
  - b) dedikované** (t.j. **špecializované**) – úloha môže bežať len na špeciálne určenom stroji
- Podľa výkonnosti procesorov ich možno rozdeliť na:
  - a) identické** – na každom stroji j trvá spracovanie úlohy i rovnaký čas t_i
  - b) uniformné** – každý stroj (resp. procesor) j má svoju rýchlosť, ktorá nezávisí na úlohe, takže vnáša pri spracovaní úloh konštantné zrýchlenie (resp. spomalenie), ktoré označíme b_j
  - c) nesúvzťažné** – rýchlosť stroja (procesora) j závisí na vykonávanej úlohe i , t.j. čas vykonania úlohy i na stroji j bude t_{ij}

2. Úlohy

- Množina úloh $T = \{T_1, T_2, \dots, T_n\}$
- Povinné údaje o úlohách T_i :

1. **Čas spracovania úlohy** t_i (dĺžka trvania – *task duration*) – vo všeobecnosti (pre nesúvzťažné stroje/procesory) to môže byť vektor (pre každý stroj, resp. procesor iná dĺžka trvania) $[t_{i1}, t_{i2}, \dots, t_{im}]^T$
  - a) v prípade *identických* strojov/procesorov ide vlastne iba o jednu hodnotu t_i , t.j. $t_{ij} = t_i$ pre všetky stroje/procesory $j = 1 \dots m$
  - b) *uniformné* stroje/procesory: $t_{ij} = t_i / b_j$
  - c) *nesúvzťažné* stroje/procesory: rôzne t_{ij}

2. Úlohy

2. Čas pripravenosti r_i (*release time*) – od akého okamžiku je úloha pripravená na realizáciu. Ak sú všetky úlohy pripravené naraz, potom $r_i = 0$ (pre všetky $i = 1 \dots n$)

3. Požadovaná doba splnenia d_i (*due date*) – doba dokedy by mala byť úloha splnená.

- Nepovinné údaje, ktoré o úlohách môžu, ale nemusia byť zadané:

4. Dodacie časy $\bar{d}_i$ (*deadline*) – neprekročiteľné časy ukončenia.

5. Priority w_i – významnosť úlohy

Doplnkové charakteristiky

1. Precedenčné ohraničenia (usporiadanie)

- $T_i < T_j$ (úloha T_i musí byť vykonaná pred úlohou T_j)

2. Disjunktné ohraničenia (zdieľanie strojov/procesorov)

- $T_i < T_j \vee T_j < T_i$ (úlohy T_j a T_i sa neprekrývajú)

3. Zákazky (*jobs*)

- Úlohy sa rozdeľujú do skupín (zákaziek) – používajú sa pri rozvrhovaní na dedikovaných strojoch

4. Pomocné zdroje (*resources*)

- Napríklad spotreba materiálu, alebo energie

Rozvrh

- **ROZVRH** (R) – je súbor údajov, z ktorého je zrejmé, v ktorých časových intervaloch sa majú jednotlivé úlohy realizovať
- Nech $c_i(R)$ je čas ukončenia úlohy T_i v rozvrhu R . Potom je zrejmé, že každý **prípustný rozvrh** R je daný n -ticou $[c_1(R), \dots, c_n(R)]$ za predpokladu, že spĺňa všetky ohraničenia.
- **Dominantná množina rozvrhov** (Dom) – je taká množina, že pre každý rozvrh R , ktorý nie je z dominantnej množiny Dom existuje taký rozvrh S z dominantnej množiny Dom taký, že pre každú úlohu T_i ($i = 1 \dots n$) platí $c_i(S) \leq c_i(R)$ (tj. že v rozvrhu S nekončí neskôr ako v rozvrhu R).

$$\forall R \notin Dom : \{ \exists S \in Dom, \quad c_i(S) \leq c_i(R), \quad \forall i = 1, \dots, n \}$$

Optimálny rozvrh

- **Kriteriálna funkcia** – je definovaná na množine všetkých prípustných rozvrhov spravidla ako nejaká reálna funkcia f času ukončenia jednotlivých úloh, t.j.
$$F(R) = f(c_1(R), \dots, c_n(R))$$
- **Optimálny rozvrh** – je taký prípustný rozvrh, pre ktorý daná kriteriálna funkcia F nadobúda minimum na množine všetkých prípustných rozvrhov.
- **Regulárna kriteriálna funkcia** – $F(R)$ je regulárna vtedy, ak nie je možný jej nárast bez toho, aby sa nepredĺžil termín ukončenia aspoň jednej úlohy.

Regulárne kritériálne funkcie (1)

$$F(R) = f(f_1(c_1(R)), \dots, f_n(c_n(R)))$$

- Najčastejšie používané kritériálne funkcie f (pričom f_i je tzv. funkcia nákladov, napr. c_i, l_i, f_i) sú tri:

- I. **Suma (napr. C, L, F, T, n_T):** $f = \sum_{i=1}^n f_i(c_i(R))$
- II. **Maximum (napr. $C_{max}, L_{max}, F_{max}$):** $f = \max_i f_i(c_i(R))$
 $\sum_{i=1}^n f_i(c_i(R))$
- III. **Priemerná hodnota (napr. $\bar{C}, \bar{L}, \bar{F}, \bar{T}$):** $f = \frac{\sum_{i=1}^n f_i(c_i(R))}{n}$
resp. **vážený priemer X_w :** $f = \frac{\sum_{i=1}^n w_i \cdot f_i(c_i(R))}{\sum_{i=1}^n w_i}$

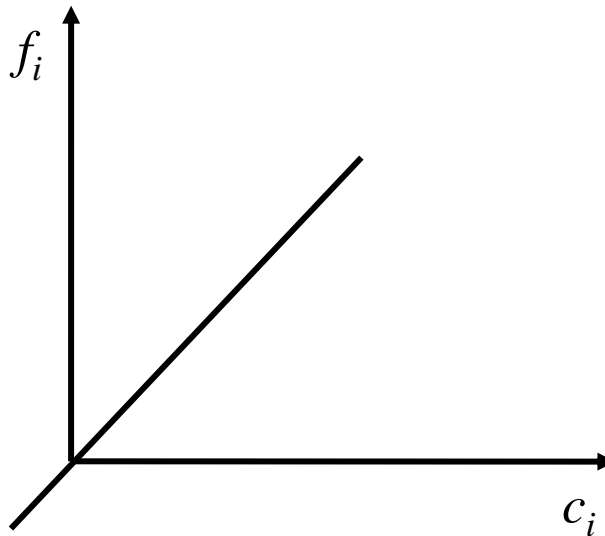

Regulárne kritériálne funkcie (2)

- C (*completion time* – čas ukončenia)

$$f_i = c_i(R) = c_i$$

$$f_i = w_i \cdot c_i(R)$$

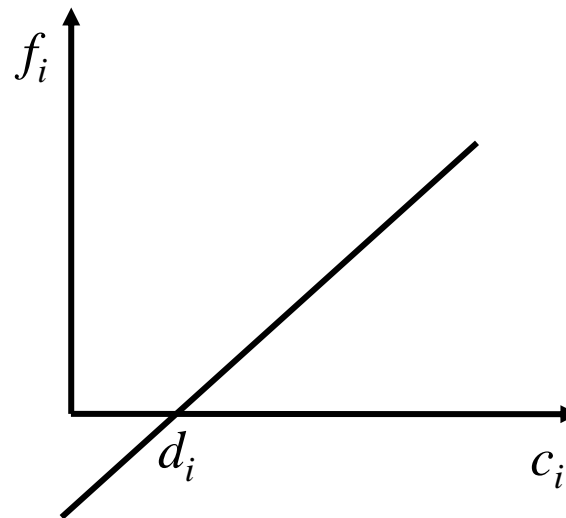

Regulárne kritériálne funkcie (2)

- ***C*** (*completion time* – čas ukončenia)
- ***L*** (*lateness time* – oneskorenie, ak sú zadané d_i)

$$f_i = l_i = c_i - d_i$$

$$f_i = w_i \cdot (c_i - d_i)$$

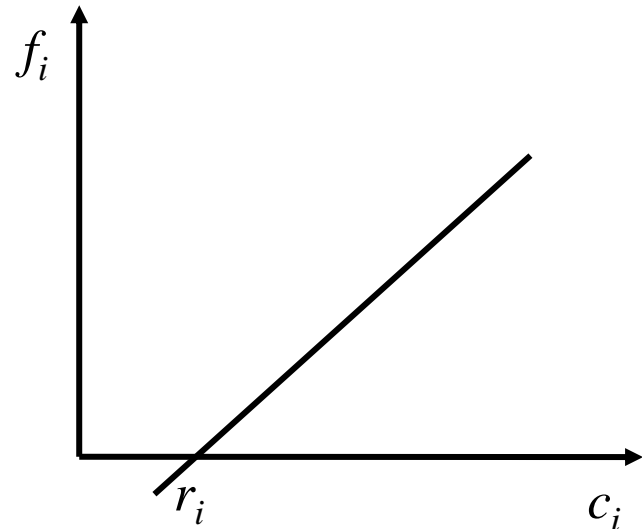
Regulárne kritériálne funkcie (2)

- ***C*** (*completion time* – čas ukončenia)
- ***L*** (*lateness time* – oneskorenie, ak sú zadané d_i)
- ***F*** (*flow time* – dĺžka spracovania, ak sú rôzne r_i)

$$f_i = c_i - r_i$$

$$f_i = w_i \cdot (c_i - r_i)$$

$$\bar{F} = \frac{F}{n} \quad \text{resp.} \quad F_w = \frac{\sum w_i \cdot (c_i - r_i)}{\sum w_i}$$

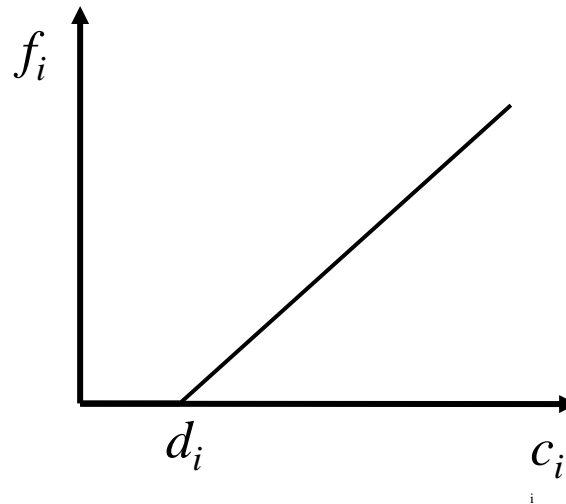
Regulárne kritériálne funkcie (2)

- ***C*** (*completion time* – čas ukončenia)
- ***L*** (*lateness time* – oneskorenie, ak sú zadané d_i)
- ***F*** (*flow time* – dĺžka spracovania, ak sú rôzne r_i)
- ***T*** (*tardeness time* – dĺžka omeškania, ak sú d_i)

$$f_i = \max(0, c_i - d_i)$$

$$f_i = \max(0, w_i \cdot (c_i - d_i))$$

$$\bar{T} = \frac{T}{n} \quad \text{resp.} \quad T_w = \frac{\sum w_i \cdot f_i}{\sum w_i}$$

Regulárne kritériálne funkcie - sumár

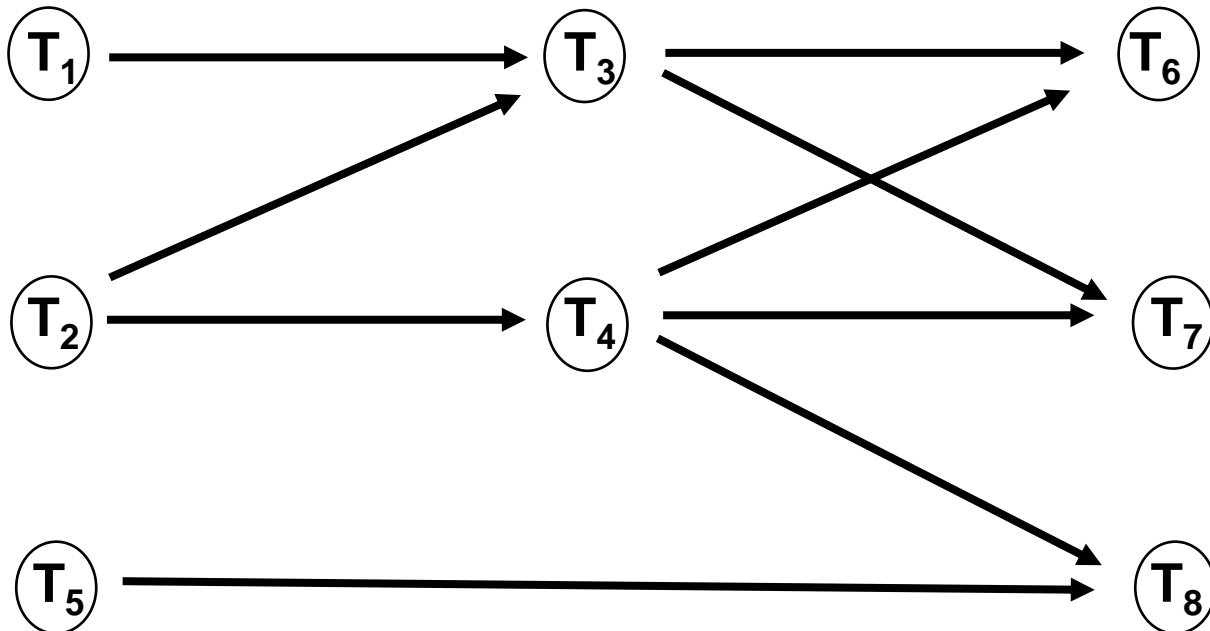
- ***C*** (*completion time* – čas ukončenia)
  - berú sa priamo hodnoty c_i
- ***L*** (*lateness time* – oneskorenie)
  - berú sa hodnoty $c_i - d_i$
- ***F*** (*flow time* – dĺžka spracovania)
  - berú sa hodnoty $c_i - r_i$
- ***T*** (*tardeness time* – dĺžka omeškania)
  - berú sa iba kladné hodnoty $c_i - d_i$
- **n_T** (počet omeškaných úloh)
  - počet kladných hodnôt $c_i - d_i$

Príklad

- Máme 3 identické paralelné procesory a daných 8 úloh s týmito parametrami:
  - $m = 3$, paralelné procesory, $P = \{P_1, P_2, P_3\}$
  - $n = 8$, úlohy, $T = \{T_1, T_2, \dots, T_8\}$
  - $t_i = [3, 4, 1, 2, 1, 2, 3, 2]$ - časy spracovania úloh
  - $r_i = 0$ ($i = 1, \dots, 8$) - časy pripravenosti
  - $d_i = [5, 4, 5, 3, 7, 6, 9, 12]$ – požadované časy ukončenia úloh
  - $w_i = [1, 2, 1, 3, 1, 2, 2, 2]$ – priority úloh
  - $\{T_1 < T_3, T_2 < T_3, T_2 < T_4, T_3 < T_6, T_3 < T_7, T_4 < T_6, T_4 < T_7, T_4 < T_8, T_5 < T_8\}$ – precedencie

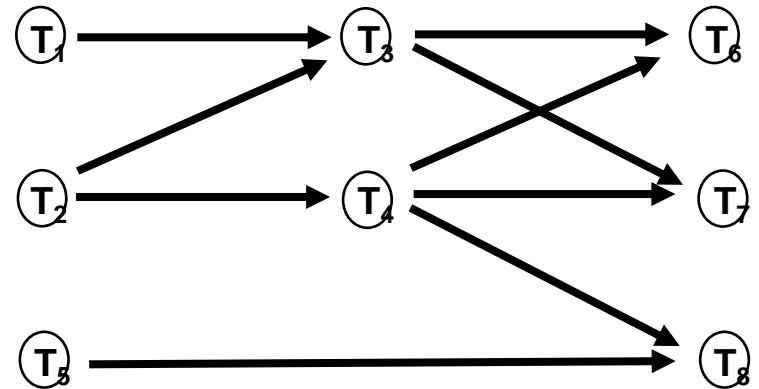
Precedenčný graf

- Úlohy sú reprezentované uzlami v grafe
- Precedencie sú reprezentované orientovanými hranami
- Graf konštruujeme postupne, pričom si uzly rozdelíme na vstupné, výstupné a medziľahlé

Ganttov diagram

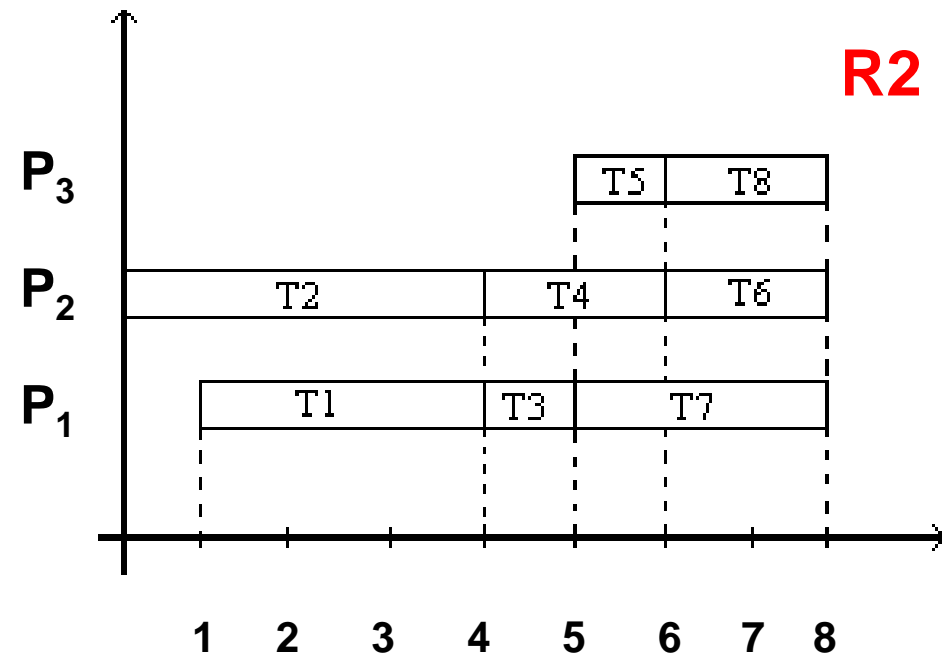
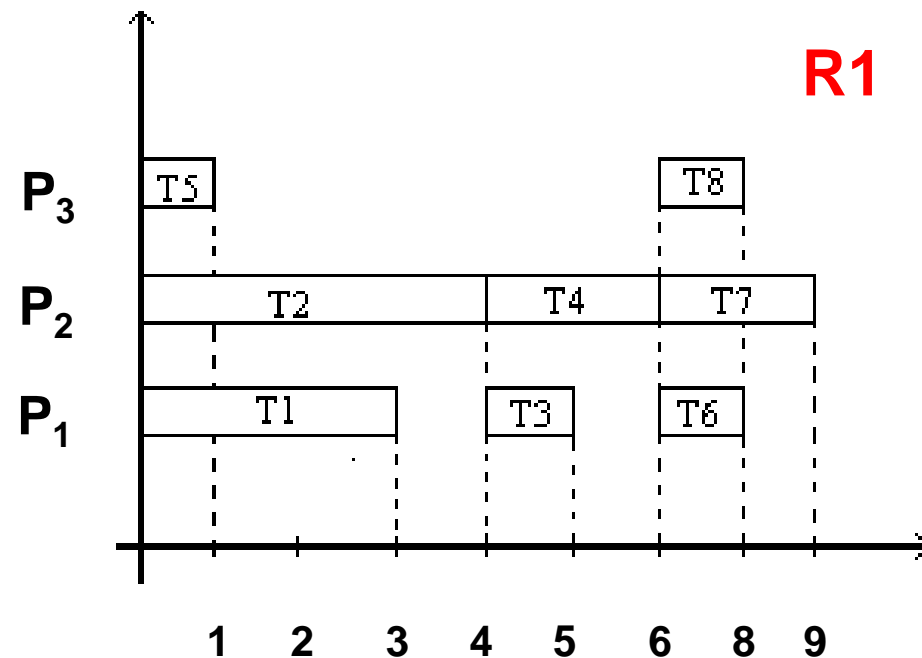
- Je grafickou reprezentáciou rozvrhu (os x reprezentuje čas na osi y sú jednotlivé stroje/procesory)
- Rozvrh môžeme skonštruovať na základe precedenčného grafu pričom dodržiavame precedencie a úlohy zaradzujeme na voľný stroj v najskoršom možnom čase
- $t_i = [3, 4, 1, 2, 1, 2, 3, 2]$

Výpočet kritériálnych funkcií

- Vypočítajte hodnoty rôznych kritériálnych funkcií pre rozvrhy R1 a R2 (typu C, F, L, T) a rozvrhy podľa nich porovnajte (v prípade rozvrhu R2 bola jedna precedencia zrušená).

	R1	R2
$c_i(\text{Ri})$	[3, 4, 5, 6, 1, 8, 9, 8]	[4, 4, 5, 6, 6, 8, 8, 8]
$d_i(\text{Ri})$	[5, 4, 5, 3, 7, 6, 9, 12]	[5, 4, 5, 3, 7, 6, 9, 12]
$l_i(\text{Ri})$	[-2, 0, 0, 3, -6, 2, 0, -4]	[-1, 0, 0, 3, -1, 2, -1, -4]
$f_i(\text{Ri})$	[3, 4, 5, 6, 1, 8, 9, 8]	[4, 4, 5, 6, 6, 8, 8, 8]
$C (= F)$	44	49
$C_{max} (= F_{max})$	9	8
$\overline{C} = \overline{F}$	5,5	6,125
L	-7	-2
L_{max}	3	3
$\overline{L}$	-0,875	-0,25
T	5	5
T_{max}	3	3
n_T	2	2
E	12	7

Úloha z 5. prednášky

V tejto úlohe si prakticky overíte pochopenie látky preberanej na úvodnej prednáške z rozvrhovania. Postup, ako úlohu riešiť nájdete pri ukážkovom príklade v 5. prednáške. Vašou úlohou bude postupne:

1. Definovať si vlastnú úlohu rozvrhovania: 12 úloh na 4 identických paralelných procesoroch. Definujte si pre každú úlohu nasledovné údaje:
  - čas trvania úlohy t_i (dĺžku úlohy),
  - čas kedy je úloha pripravená do výroby r_i (release time),
  - čas kedy by mala byť hotová d_i (due date),
  - definujte aspoň 12 precedencií medzi ľubovoľnými dvojicami zadaných úloh.
2. Zostrojiť precedenčný graf pre Vami zadanú úlohu rozvrhovania.
3. Zostrojiť (pokiaľ možno platný) rozvrh vo forme Ganttovho diagramu pre Vami zadanú úlohu rozvrhovania.
4. Pre zostavený rozvrh vypočítajte hodnoty nasledovných kritériálnych funkcií:
 $C, C_{max}, L, L_{max}, F, F_{max}, T, T_{max}, n_T$.